

Grodnenskij, N. **Pervaja čečenskaja**. Minsk: FUAinform, 2007. 721 s.

Práce podává popis ozbrojeného konfliktu v Čečenské republice Ičkerija v širším historickém kontextu. Po přečtení několika úvodních stránek, čtenář zjistí, že název knihy je trochu zavádějící. Nejde totiž v žádném případě o první ozbrojené střetnutí v této oblasti. Již v letech 1728 a 1722 poslal Petr I. do Čečenska vojenské expedice, které měly bránit hranice Ruského impéria od loupeživých nájezdů. Na začátku 16. století se severní Kavkaz stal také oblastí o jehož kontrolu soupeřila Osmanská a Perská říše. Oblast byla i centru pozornosti i vzdálenějších velmocí. Anglie podpořila Persii.

Autor se záměrně nepouští do hlubší analýzy a soustřeďuje se především na popis událostí. Válka je vylíčena velmi podrobně a popis je doplněn řadou dobových dokumentů, včetně odtajněného rozkazu prezidenta Ruské federace Borise Jelcina z listopadu 1994, v němž nařizuje „obnovení ústavního pořádku“ v Čečenské republice.

Bez znalosti minulosti však není možné pochopit současnost, proto se autor v několika úvodních kapitolách zabývá historií Čečenska, jeho vztahem k Rusku a Rusům, islámu i jiným kavkazským národům atd. Popisuje období stalinismu, druhou světovou válku, poválečná sovětská léta, vývoj po rozpadu SSSR i rozpad Čečensko-Ingušské republiky v listopadu 1991. Jedna kapitola je též věnována kavkazskému organizovanému zločinu.

Ozbrojenému konfliktu, který probíhal v letech 1994–1996 a bývá nazýván první čečenskou válkou, se tak autor věnuje ve zbylých dvou třetinách knihy. Jsou tu detailně popsány vojenské operace s využitím mapek, fotografií i nákrešů a zpráv z bojiště.

Autor přibližuje i osudy hlavních postav čečenské politiky od generála D. Dudajeva, zlikvidovaného ruskou raketou v dubnu 1996, přes Š. Basajeva, S. Radujeva a dalších až k A. Maschadovi a generálu A. Lebedovi, kteří nastupují na scénu v závěrečné etapě konfliktu.

První konflikt statut Čečenska nevyřešil. Tomuto problému se má však věnovat chystaný druhý díl Grodnenského práce o tzv. druhé čečenské válce, jež se rozhořela v roce 1999.

Petr Pojman

Jeřábek, Miroslav. **Za silnou Střední Evropu: středoevropské hnutí mezi Budapeští, Vídní a Brnem v letech 1925–1939**. Praha: Dokořán, 2008. 304 s.

Tradice pacifistického myšlení a úvah o možnostech integrace patří ke kulturnímu odkazu evropského kontinentu. Zejména meziválečné období bylo ve své

snaze zabránit dalšímu válečnému konfliktu dobou rozkvětu pacifistických hnutí a snah o regionální i celoevropskou integraci. Středoevropské ekonomické a kulturní hnutí, u jehož zrodu stál maďarský ekonom Elemér Hantos, bylo jedním z mnoha meziválečných fenoménů inspirovaných pacifismem a usilující o ekonomickou a kulturní integraci tohoto prostoru. Středoevropské hnutí bylo zároveň snahou řešit ekonomicko-společenské vakuuum, které v tomto prostoru vzniklo rozpadem Rakousko-Uherska. Odborný i laický zájem o Středoevropské hnutí nicméně zůstával po dlouhou dobu ve stínu více prozkoumaného Panevropského hnutí, jež roce 1923 svou knihou *Panевropa* inicioval hrabě Richard Coudenhove-Kalergi. Tuto mezeru ve zkoumání myšlenek o nutnosti a možnostech regionální integrace ve Střední Evropě se snažil svým úsilím autor knihy zaplnit.

S tímto cílem autor zkoumal dvě instituce nesoucí myšlenky Středoevropského hnutí v Praze a Brně a jejich interakce s dalšími integračními myšlenkami meziválečného období. Ač se jedná o téma historické, je relevantní i pro současný vývoj na evropském kontinentě. Mnozí autoři zabývající se možnostmi integrace v meziválečném období byli ve svém myšlení o mnoho dekad napřed a jejich představy se mohly plně rozvinout až po konci další světové válečné katastrofy. V dílech Hantose a Coudenhove-Kalergiho nalezneme otázky, které dodnes hýbají debatou o integraci: vztah a podmíněnost integrace ekonomické a politické či význam integrace pro schopnost Evropy konkurovat v globálním měřítku.

Události ve Střední Evropě v meziválečné době navíc můžeme chápat jako historické zrcadlo těch tendencí, které bylo ve stejném prostoru možno pozorovat po roce 1989 a které do velké míry dodnes determinují schopnost těchto států podílet se na evropském integračním procesu. Z dějin středoevropského regionu totiž vychází mnohá specifika ve vztahu národní stát – společnost: kvůli existenci dominantních etnik v nadnárodních státech či kvůli přerušované státnosti se tu stát často ocital v opozici vůči společnosti. Myšlenka občanské společnosti, má pak, jak uvádí mj. Piotr Wandycz, ve středovýchodní části Evropy silné národní zabarvení.

Po metodické stránce se autor v tématu orientuje především na základě historické analýzy primárních pramenů. Je třeba ocenit přesvědčivou interpretaci pramenů, a to zejména s ohledem na skutečnost, že se jedná o jejich vůbec první zpracování optikou tohoto tématu. V knize nicméně postrádám snahu pohlédnout hlouběji na kontinuity a diskontinuity integračních snah a vývoje středoevropského regionu, která má tu výhodu, že nám pomáhá lépe (s nadhledem) pochopit výzvy současnosti. V některých momentech – to hlavně když si uvědomíme, že kniha je určena též široké veřejnosti, se pak text utápí v historických detailech, bez možnosti naznačit jejich vztah k širším souvislostem a přesahům do dnešní doby, které by jistě byly nesmírně zajímavé.

Autor pracoval po několik let s rozsáhlou a pestrou pramennou základnou. Na konci knihy nalezneme obsáhlý ale přehledně strukturovaný seznam pramenů, od pozůstalostí, přes dobovou literaturu, tisk, memoáry až po odborné články a inter-

netové zdroje. Kniha obsahuje velké množství ilustrací, kopií dokumentů a fotografií, které jinak hutný text příjemně oživují, nicméně je třeba poznamenat, že některé z nich jsou ve velmi nízké kvalitě. Také jmenný rejstřík je nesmírně šikovnou pomůckou pro orientaci v knize a dohledání osobností zejména meziválečného období, na popisu jejichž činnosti je kniha z velké míry založena.

Zkoumaná témata jsou v knize řazena více méně chronologicky, několik průřezových témat je pak zpracováno v samostatných kapitolách. První kapitola obsahuje uvedení do problematiky a podrobné zmapování a zhodnocení dosavadní literatury tématu. V první části hlavního textu pak kniha představí Brno a Prahu jako významná ekonomická a kulturní centra a místa prolínání evropských myšlenkových proudů. Dále se autor věnuje plánům ekonomické integrace ve středoevropském regionu dvacátých let a vůči těmto koncepcím spíše negativním postojům nově vzniklých států, které v prvních letech své existence kladly důraz zejména na vnitrostátní konsolidaci. Následuje obsáhlé zachycení myšlenkových východisek E. Hantose o předpokladech středoevropské integrace a nutnosti uchovat specifickou středoevropskou kulturu. Kniha se dále věnuje nejprve vývoji Středoevropského ústavu v Brně, pak jej společně s Evropským studijním komitétem v Praze zasazuje do kontextu dalších pokusů o regionální i celoevropskou integraci (Briandův plán evropské federální unie, plány průmyslníků H. Tugendhata a F. Jellineka o hospodářské unii, plán rakousko-německé celní unie, Tardieův plán či Podunajský plán M. Hodžy).

Dějiny integračních hnutí jsou dnes vysoce relevantním tématem. Poznání kořenů integračních snah a v různých nuancích opakující se rozhodování mezi výhodami státní suverenity či integrace může pomoci lépe pochopit svět dnešní politiky. Střední Evropa zaujímá vzhledem ke své minulosti v této debatě často velmi vyhraněné postoje. Předkládaná publikace může pomoci k úspěšnému pochopení těchto specifik a jejich role v integračních snahách minulosti i současnosti.

Anna Kárníková

Kara-Murza, S. G. ***Opozicija kak tenevaja vlast'***. Moskva: Algoritm, 2006. 366 s.

Autorem knihy je ruský publicista, původně vystudovaný chemik, který se zabývá sovětskou i ruskou historií a současností. Jeho kniha se skládá z textů napsaných v letech 1994–2004, v nichž se autor zabývá především analýzou komunismu, přičemž jako opozici prezentuje komunistickou stranu – KSRF. Nicméně, nejde o nějakou analýzu působení této strany, jako spíše o autorův osobní pohled na dění ve státě po rozpadu Sovětského svazu. Podle jeho názoru SSSR jako stát fungoval velmi dobře včetně plánovité ekonomiky, kterou považuje za lepší řeše-